

Ad volopina pagmēta
Trezihov Voranc, Na stelijaraji (·
- - - - - 2) 0 Lennu = | ZIVJEDE
- HLEVVU |

Izročil: Beno Kotnik-Lobas, Kolji: sept. 63
tal: inž. Uršič Ivan, Reme-Javornik
Hranila teta inž. Uršiča (sestra učne matere):

Mimika Schöndorfer

p. d. Varpotova v Starem kgu mi

Sl. gradu, roj. okoli 1890 kot

Varpotova hči (Schöndorfer)

Njena mati in Vorančeva mati

sta bili sestrici (bratranki?) in

rodovne Ančurikov

(Vorančev brat Lovis zahajal kot

dijak in bogoslovac na posrednice K

Varpotovim)

Voranc dal Mimiki volopina pred prvo
pretočno vpraš (?). Nagib. ? Inž. Uršič meni:
zaradi strahu presoje (stelijaraja).

stogajajovih se tekom dolgega poletja; povedati
imam še toliko o (jim) življenju v hlevu.

Pzimi molze hi Tona vedno pri lici in
navadno pred večerjo. Tona je skoraj vedno
visoko podvezana, krilo ji komaj, komaj uga pre-
ko kolcu; ona ne kaže golih nog, ima obute vi-
roke in debele nogarice. Krilo, ki manjka
spodaj, je nabrand okrog pasu v ogromen rob
in ravno ta rob jo jako kazi. Izgleda nenava-
stno široko in razpuščeno. V raki roki pri-
nese precejno cinasto poročlo; v eni ima ročlo
za umivanje rok. Ker nima lastne metilke
ji mora Lemi metiti z naro. Prez kakoga
gobrnjanja se spravi Lemi iz postelje. Drugice
ima navadno polue usta provk in gladživke

Stem se začena komedija, ki se ponav-
lja skoraj vsak večer. Tona je v sokljah in
se preden sede pod kravd, ima že polue soklje
mekkega kravjege blata in gnojnice. To jo
ujeti in huda je, prav zelo huda. Čisteva Len-
ena, zakaj pravčasno ne osvoži prostora,
zakaj ne nastiža skrbneje in zakaj je sploh
tak lenuh. Toda on je miren in resen, pozna
se mu na licu, kakod se trudi, da bi ji kolikor

možje ovetlil tle. Če bi ona slutila, da ji
 malavsi nagaja, malavsi ne smaji in nastija ...
 Končnd začne Tona sedati pod kravo. Pri tem ji
 leze kratko krilo čez kolena ... Kakšno nesra-
 meu človek je vendar ta Lene! Škakno objestnimi
 rami gleda ravndtja, komor bi ne smel. In
 kak obraz lomi ... pokvečener, kakor bi ližal
 samo strod. Dalje tudi ni trebe ravnd v tem hižu.
 tako kriliti z lužjo obnog ... lopov je takorekoi.
 Že davno mu je požrl pes sramoto! Tona je
 v veliki zadregi; seveda očitno ga ne more
 opozoriti, zatorej povesi zarodel obraz in skuna
 nategniti krilo. — Nato si umije roke. Lene ji
 lije voda na prate. Skozi blede netlobo se
 vidijo njene debele, do lakti gole roke, kakor
 bi bilo oblite s krvjo. Ne vem ali se zdi
 od blizu tudi tako. Slednjija je ena poroda
 nepolnjena, Tona jo postavi na polico in vza-
 me drugo, ter sede pod drugo kravo. To prili-
 ko izrabim jaz in se neslišno splazim do Len-
 ena. Tona brezskrbno nadaljuje svoje delo,
 obrnjena s hrbtom k nama. Gas je, da se
 spraviva nad mleko. Sladko, toplo, od
 svežil pen kipeče mleko je velika slast in
 posebno Lene je ves divji nauj. Če ga samo

14. malo pokuciva, nereče Tona nič, toda preveč ne
pusti in se je le uogore, napraviva skrivaj. Črep-
ljeva na vro moč in preden ona zapazi, se je
mleko že pogrejnilo za četrtno ali tretjino.
Tako wa storila tudi golaj. Jaz sem pil še ne-
spazjenos, Lema pa je zalotila sred olela.

„Kruva, nehaj že! Gotovd si že preveč!“
se obregne nanj.

„Jaz sem šele pivil!“ se odzove on, loveč za-
po in čreplje dalje. Ko se mu zdi dovolj, postavi
poroko na svoje mesto in si obriše z rokamom
penaste ustnice. Na tihem se boji, da je pil preveč,
in tudi meni se zdi tako, toda oba računava
na Tonino dobro ravnost. Vregala se bo sicer, ali
zatočila naju ne bo in se bo morebiti gospodinja
zarjostenud izpraševala, kam je mleko, bo zvalila
krivdo na krave. Dobra duša je, jaz jo imam
nad.

Po večerji navadno sledimo na poste-
ljah. Ako se je med kratkim kje v okolici dogo-
dil kaj novega, govorimo o tem. Razpravljamo
pa tudi druge stvari; kaj na primer pravijo novine,
kaj je pial ta ali oni iz tujine, kako se ga je naš
gospodar zadnjič nalezal, kako je pevaje in ukca-
je hodil domu in kako je nenadoma utihnil

čim se je domislil svoje žene; gledano nazne
 rečke ur in harmonik, ki jih je naročil Lem;
 govorimo že marsikaj, ah marsikaj... Že je
 v hlevu slučajno tudi kak berar ali popotnik,
 poslušamo njegove povesti, večkrat strahne, da
 nam štele lažje pokoncu. Včasih pa molčimo vi
 skupaj in se obgloravamo.

Večkrat začne Lem na harmoniki ko.
 Shranjeno ima zunanji v listnjaku v lesenem
 zaboju. V hlevu bi se mu namreč pokvarila.
 Ta harmonika (on jo imenuje "mehi") je dokaj
 zanimiv instrument. V prvi vrsti je to nema-
 radno ogromna reč. Njene oblitovati si niti ne
 morete predstavljati. Njen pravi meh, ki je po-
 krit ~~z~~ zaplatami) s papirnimi ali s cumjastimi
 zaplatami, toči na vrh kovnih. Pred takim
 iztisnjemim glasom se že dolgo prejče čuje napo-
 no sopihanje. Tipk je mnogo vrst, toda skoraj
 tretjina je gluhih ali pa obne bari v tan-
 kih pisnih in tipke z višjimi glasovi odgovor-
 jajo obratno v najdebelejših barih. In na
 to harmoniko ume Lem izvestno igrati. \sharp
 Najprej jo dvigne na kolena, potem \sharp vagne
 glavo nazaj, raztegne meh kolikor se da ter
 ga takoj zopet skrči. Pri tem planeta v hlev
 dve skupini najrazličnejših glasov. Nato

skloni glavno nizek k harmoniki in z resnim, strokovnjakim licem prisluškuje glasovom porazmernih tiptk, ki se umno menjavajo med njegovimi prsti. Prebravši vse, tudi glube, se vzpravna, obline oči tako, da je belina na vrhu in prišne igrati. Iz godala vro zdaj glasovi, dvigajo se pod strop, odbijajo se ob stenah in se sumno razlegajo pod temnem prostoru. Med akorde se vira ropihanje iz gluhih tiptk iztisnjene sape. Tokom godbe je Lem ves izpremenjen, vidu se mu na obrazu, da igra z užetkom in da čuti njegova duša nekaj vzvišenega. V popolnem sozglasju z dviganjem ali padanjem glasu, posnema on melodijo s kretnjami in gibljaji glave ali ži vota. Ako se dviga glas, se dviga tudi njegova glava in če kriči tanki, reptki glas poslednje tiptke, trepeče tudi njegova glava v naper tem iztegovanju; ako sumo basi, mu poči, va glava na prsih in pada nižje, čim nižje so glasovi; ako je melodija dolgo zategnjena, otožna, je tudi njegova glava površena na stran in pada z leve na desno, kakor se splot izpreminjajo in menjavajo glasovi. Vmes miga z očmi, odpira

potem prične zevati in komino se začne separati. On ima jako neokusne nože. (~~Hoti nima vedno~~
~~istih je~~) Oblike so ricer navadne, človeške, da-
 si so prsti nenavadno zgrbljeni in zgneteni,
 tola koža je mimo gležnjev vsa napita z
 gnojnico in pokrita z razušenim govejnim
 blatom. Tudi smrdi jako ostudno. Zemljiiva
 sta nohtova njegovih palec na nogah. Pred
 vsem sta ne navadno dolga, na robu (~~imata~~)
~~zaraze in štrbine kot grebenaste goraje~~ sta
 nekako mrežljana. Njuna barva bi se dala
 primerjati barvi polževe lusčine, vendar po-
 vorita na sebi neke črne madeže, ki se ne
 dajo določiti, so li na vilo ali za kožo. Z
 rokama si opuli nože, pa ne morebiti gara-
 di blata, ki se pri tem odlihuje od kože, ~~ampak~~
 ampak zaradi prijetnih notranjih obrutkov,
 nastajajočih ob dotikanju rok in nog.
 On je sploh nemaren človek. Veškrat imamo
 za večerjo polento z omako. Oblon pri tem
 ne rabi vilic. Položi si na oltar kos polente,
 nato jo zgnete in zvalja v podobi prelega
 smrekovega storžca in potem promaka ta valjar
 v omako. Meni se obraša želodes pri pogledu
 na njegove neumite roke, na njegove dolge,

kumen karte nohte, zakidane s črnino, od
 katerih (kaapa) kaplja omaka. (Sicer pripo-
 vedujejo, da bi pregrizne vrako iz ali bol-
 ho, ki je rlovi v obleki ali na glavi. Mogo-
 se je to pretirano, vraj jaz še tega srimem zapre-
 til, (le toliko vem, da ni mogoče vse) Nekoi sem
 mu svetoval naj si poreže nohte na rokah. Tedaj
 me je pogledal tako prezirljivo, kot se nikoli in
 vsem dni ni govoril name.

V klevu imamv tudi karte in tudi ipanu,
 gladko ostruzeno desko z raznatimi (parano)
 zareznimi in. Na vrakem s ogle predstavlja jo
 zareze enega pra, v sredini križa stoji lovec
 s puško in s perjem za klobukom. Večkrat iz-
 rava z Lencnom to ali ond, za fizol, za vizgalie,
 ali gumble.

Končno morava tudi midva spat, kajti
 luč gori na steni in petrolej kupuje gospodar.
 Treba s' tediti, sicer vpije. Vračil se dolgo ne
 moreva zaspati, obračava se po ležišču in go-
 voriva se dolgo v noči. In že jako pozno šele
 zmolknava). In se potem boli vrak zase. Večkrat,
 ko mislim, da se Lenc že giblje v spanju, me
 vpraša: „Zakaj ne moreš zaspati!“

... Da, da! Zakaj vendar ni mogoče!

Nekako sredi posta je dobil Lens od svojega prijatelja v Donavici na zgornjem Štajerskem pisavo. Ta prijatelj je prej služil v ro-
restki in sta bila z Lensom najboljša tovariša; pred dobrim letom pa je obelil službo na kol
in ošel za odelom v Donavici. Vsak drugi
mesec mu je poslal pisano s pozdravi brez
hrbe in obline. Drugega mu ni pisal mnogo.
Zadnje pisanje pa je bilo nenavadno ob-
širno in čisto posebne vsebine. Bilo je po-
vabilo, naj pride še on v Donavico in sicer
še to pomlad.

„... ker te imam še od preje rad, ti že-
liu obljubi. Naj te čaka tam na kmetih? Več-
no garanje in tujenje! Noledeu dan ni tam
dovolj dolg. Zveser bi delal vedno pri luči, zju-
traj bi bilo obilo, da bi vstajal s kurami, Po-
leti bi se pekeli na solcu, pozimi bi zopet
zmrzoval; vlačil tiste koze, ki dal gnoj in
trgovale svoje življenje za drugega. In zakaj?
za tiste krajcarje, ki jih lahko zapiješ štiri
nelelje in za tisto romansno brand, za krom-
pir, za zelje in za žgance. Ali se izplača?
Jaz te lepo pozdravljam in ti pravim: Ne

bodi ozel in pridil sem. Ti ne veš kako se tu-
 kaj gospodsko živi. Svoje ure narediš, pa si sam
 svoj gospod; lahko greš spat, ali ma izprehod.
 Vohre ti ne more nič! In zasluži se! Meni se
 smiliš; jaz v enem mesecu več prislužim, ne-
 gó Ti v celem letu in živim kraljevsko. Kdaj
 imam raket olau na mizi, pijačo kar poželim
 in se prehranim si lahko. Pridi torej, denar
 Ti pošljem, če nimaš sam toliko. Jaz še lepo
 popravčjam črez hrobe in doline, črez zelene
 trate in črez temne lesove... "

Tako je kmučavalo pismo in Lem je skle-
 nil, da odide takoj po veliki noči. Začel je
 razmišljati, kako naj to izvede. Preračunal
 je, da ima dovolj za pot do Donavica. Zolaj
 torej ne prevstaja drugega, nego odpovedati
 službo. Pri tem je prišel v zadrego. Cele
 večere je tuhtal, kako naj napravi, da bi bilo
 najlepše. Načelom se je bal, želo bal. Ako bi bilo
 to v novem letu, bi ne bilo nič, a tako, zdaj
 spomladu, ko se začne pravo kmetsko delo,
 zolaj pobegniti! Gospodar se bo popadel za
 glavo, ujul bi in mu grozil, potem ga bi ro-
 til in ga prožil, naj ostane. Lem se je
 ugriznil v ustnice. Odpovedati mora, če

hoče proi, brez opira na razne nepriljetnosti.

„Daj mu ti povedati!“ mi je ojelal.

„Ni sem te pes, da bi se mešal praven!“

„On bo rjil, mi slis!“

„Laj ga sam poznas.“

„Je res peklenšček!“ je vzrobnil Lenu pro-
toto. „Toda nekaj moram ukreniti. Pokazal bi
mi pismo, kaj?“

Molčal sem.

„Toda kaj mi more, he!“ je menil samo.
Zavestno in strel glavo. „Jaz grem, pa je in
nič več, nič manj.“ Toda očividno sam ni verjel
svojemu pozumu, molčeč in potrt je bil vse dni,
ter odlašal za odgovorja dan za dnem. Tona
ga je vprašala, ali je bilan, čisto prepričano
in mirno, a on se je razburil in jo omer-
jal s pisro in drugimi priimki. Ali kes
je hotel in velika noč se je bližala, bližala.

„Jutri odpovem, gotovo odpovem!“ je trobil
včer v klevu, sedeč na postelji, (in) temno gledajoč
pred se. Jaz sem se smejal; splol mi sem več ve-
noval, da splol odhode proi. To ga je ujezilo
in prioknil se je, grolo, kot malokdaj prej.

~~(Drugi otom smo razprazali gnoj raz dvorišče, q-
(snodar je vozil ra midra z Lenuvan pro)~~

Ta drugo jutro je res odgovedal.

"Oče, v štirinajstih dneih grem jaz pra!"
je rekel. Stala sta rama na dvorišču.

Gospodar je razijal. Reke, ki jih je prej
tisčal v hlačne žepne, je izmaknil in jih poveril
ob nogah. Lenc je bil v zadregi, najraje bi se
bil obrnil in šel, ali gospodarjev obraz je bil ta-
ko srčen, da je odomil, če ga je prvi hip dovolj
razumel. Zatorej je pogledal vznak in se en-
krat ponovil odpoved, opazujoč bele oblache
na nebu.

"Kaj si rekel?" se je izvrilo zdaj grmko
in burno iz gospodarjevih prsi.

Lenc je molčal in se vedno zrl kvišku,
odkoder se je razkošno smeljala modrina,
z medlim obzorjem obrobjenega spomladnega
neba. Sedaj je bil prepričan, da je gospodar do-
volj obvesččen, toda ni se obrnil in šel za ~~delom~~
(to) delom, kot je mislil.

Učinek njegove nemadne odpovedi je bil
presenetljiv. V prvem trenutku je bil gospodar
razočaran; bulil je v Lenco, premetoval roke
po različnih žepih in olarivavno sta stala čisto
blizu skupaj, je ~~to~~ hotel biti še bližje in je ni-
nil z nosom v hlapčev obraz, ki je bil se

vedno obrnjen v nebo. Spočetka je zmajeval
z glavo in se čudil v blebetavik izrazil; izprašev-
val ga je in skušal vsiliti iz njega vrnok. ^{Dr.}
Lisavici, da gre Lem v Donavici, se je naenkrat
zavedel. Druknila je iz njega jeza in pričel
je govoriti kričaje, (in) mahajvi z rokama, redaj
z iztegnjenimi prsti, redaj stisnjeni v pest.

Najprej je trdil, da ne bo šlo tako gladko, kot
si predstavlja on, Lem, da on, gospodar, žere
naj je hlapec in kolaj mora in sme odprove-
dati. Njega, gospodarja naj vrag vzame, če
bo veljala hlapčeva. Potem pa je spremenil
svoje naziranje, počil je Lemna k vragu,
in ga takorekoč naganjal, naj odide prej
no slej. Padel je predenj na kolena in ga s
porzdignjenimi rakomi prosil in notil, da
naj gre še danes, da naj bo tako dober in
odide takoj ta trenutek, on mu poveže še
sulo in mu jo pomaga nesti do kolodvora.

„... pa to ti povem: le idi in leti po
svetu, a še rad se bo vrnil, če(t) te bo hotel
kdo vzeti; še priberašil bo napoj, prosil
bo od hise do hise za kruh, ki si se ga
zdaj spreobjedel. Le leti... a mene naj
nere peklenšček, še ti bom dal bukvice!

Travi rogati pekleušček naj pride pome, že jih obliš pred novim letom, Si li čub!" se je obrl gospodar in ~~pred klapčevimi očmi so se~~ ~~knjžale njegove kožene pesti~~ stiskal kožene pesti, vikleš jih proti klapčevemu obrazu. Ta se je korakoma umikal nazaj, a brezuspešno; gospodar je bil vedno tik njega in njegov široki, kosmati obraz je **koraj** še dalje večjo gorečnost in vročjo k pretepu. Toda Lenc oividno ni bil razpoložen za takšno opravilo. Malčič se je zaprl v klev.

Gospodar je hotel za njim in je še nekaj časa razplijal po vratih, nato se je zaprl v gospodarsko sobo in čeli dan ga ni bilo na izpregled. Toda videl sem, da je gospodinja skoraj nako ušla v klet & veliko zeleno grčo in se vračala nazaj na kniva, iz porode pa je pljuskal radjves. Gospodar si je torej topil jezó s pijaró.

Lenc je dušil voj srd v klevu. Jezen je bil v resnici, a še mnogo bolj razžaljen; vedno bolj se je zavedal, da je prost, pravi-zaprav popolnoma neodvisen človek, ki vendar lahko razpolaga s svojo voljo in brez takega predsodka odprave službo. Folkel se je po selu, zakaj že preje ni spoznal in zasutit vseh teh spon in ovir, zakaj se jih ni otresel.

Zolaj je tako živo čutil istinitost prijateljstva le-
 sed v jurnu. Ali mu je gospodar kaj olar-
 val, da tako nastopa proti njemu? Ali ni
 delal z drugimi vred, ali ni prispeval on wo-
 jega truda, da se je pridklal kruh? Da je rezal
 ool hleva! Ali to ni milost, to je komaj plači-
 lo, slabo plačilo, prisluženo nešteto krat. Ni
 otrok, da bi sklepal roke, nič navrženege, am-
 pak preracunjeno vre natačno in odmerjeno
 pri pletu. Prav ima prijatelj: ocel je, koloz mozi
 jarem in vozi za drugega. Ležec in sedec na
 vozi postelji v hlevu je tuhtal na vse strani.
 Zvest osebnega ponosa je zaltivala, naj oddole
 takoj strani, brez ozira na rok, ali na bukvi-
 re. To bi bilo najbolje, stem bi zahteval svoji
 razpaljenosti in vrekal gospodarja v živo.
 Udal se je. Do večera je sklenil ostati v
 hlevu in pri lumi oditi k materi.

K mali juži ni ni maral iti, obrnil se
 je v steno in pokazal gospodinji hrbet. Tsto
 je bilo pri juži ni, zamau ga je spravljala gospo-
 dinja, reč, da gospodarja ne bo pri miži,
 (~~ker~~) ker ga je sram pokazati se ljudem in ker
 je mloh ne more iz svoje sohe. Sel ni.
 Gospodinja pa mu jo je pinesla v hlev

ga ne mišil z navadnim obrazom, v
take misli zatopljen, je zapazil, da se gospodar
obruča proti - mrmraje naplične pročke in
pljuvaje zaničljivo v smeri proti njemu. Uvi-
del je, da je moževa potipežljivost pri kraju in
postalo mu je žal, keraje se svojega izabljanja.
Obnil se je za njim, pogledal v tla in izustil
samo dve besedi:

"Misli sem. . ."

Gospodar je popadel besedo, kot istraden
reš~~je~~ pomujano kost.

"Kakinega vraga si misli! Izjemati
si me misli, raj vem!" mu je očital in se
priduril stem, da je imenoval vojo dušo:
krščend in krvavo (~~Hadis me naj mese, če
so po trojem.~~) Pri tem je skočil od tal.

Potem je govoril Lenc, potem zopet go-
spodar, nato dva hkrati, zopet zopet poravnit.
Pri tem sta se približevala drug drugemu in pri-
česki čisto skupaj, sta se polotala. Vendar pri
večerji nista govorila med sabo, to pa v sled
družine. Oba sta hotela pokazati nam drugim
svoja neuklonljiva, možka značaja.